

Introdukcja do Pisma Świętego

1. Introdukcji wśród nauk biblijnych

Nauki Biblijne to zespół dyscyplin naukowych, które zajmują się wszechstronnym badaniem Biblii. Nauki te można podzielić na cztery grupy:

- Nauki pomocnicze – należą tu filologie biblijne (np. hebrajska, aramejska i grecka), geografia biblijna, historia starożytna, historia religii i archeologia biblijna.

- Introdukcja – czyli wstęp ogólny do Pisma Świętego.

- Introdukcja szczegółowa do Starego i Nowego Testamentu (egzegeza biblijna Starego i Nowego Testamentu). Do tej grupy zaliczamy egzegezy poszczególnych ksiąg biblijnych – jest to nauka mająca na celu zrozumienie przesłania tekstu biblijnego poszczególnych ksiąg.

- Teologia biblijna – najmłodsza z dziedzin nauk biblijnych. Zajmuje się łącznym spojrzeniem na prawdy zawarte na kartach Starego i Nowego Testamentu. Bada i systematyzuje rozwój idei teologicznych w całej Biblii. Ukazuje ona kluczowe tematy wiedzy o Bogu, o człowieku, o relacji Boga i człowieka, o Jezusie Chrystusie, o odkupieńczej śmierci Jezusa Chrystusa za grzechy ludzi, o Jego zmartwychwstaniu, o paruzji i o ostatecznym sądzie Bożym oraz wiecznym zbawieniu i wiecznym potępieniu.

Wstęp ogólny do Pisma Świętego, zwany również introdukcją ogólną, należy odróżniać od tzw. wstępów szczegółowych do Biblii. Te ostatnie bowiem zajmują się kwestiami szczegółowymi poszczególnych ksiąg Starego i Nowego Testamentu, takimi jak autorstwo księgi, czas, miejsce i okoliczności powstania, adresaci pisma, gatunek literacki, egzegezą poszczególnych tekstów, itd. Wstęp ogólny do Pisma Świętego jest wprowadzeniem do całości Biblii. Nie analizując zatem szczegółowych kwestii związanych z konkretnymi księgami, stawia sobie za cel odpowiedź na zasadnicze pytania dotyczące całej Księgi Natchnionej – całej Biblii. Zapoznaje zatem nas z Pismem Świętym niejako od strony zewnętrznej. Pomijając niejako treść Biblii wykład z zakresu introdukcji ogólnej do Pisma Świętego podejmuje następujące zagadnienia nazywane tradycyjnie traktatami:

- traktat o natchnieniu – który wykazuje i tłumaczy, że istnieją księgi zawierające Słowo Boże, które wypowiedziane ludzkim językiem zostały zapisane na kartach Biblii.

- traktat o kanonie – który uzasadnia i wylicza księgi w których, według niezmiennej nauki Kościoła zapisane zostało Słowo Boga.

- traktat o tekście – który ukazuje proces powstawania tekstu biblijnego na przestrzeni wieków. Traktat ten wykazuje, iż tekst Pisma Świętego który dotarł do naszych czasów, pomimo upływu wieków wciąż jest ten sam – niezmienny względem tekstu, który wyszedł spod ręki hagiografa.

- traktat o hermeneutyce – który wskazuje, w jaki konkretny sposób należy odnajdywać i rozumieć prawdę Bożą zawartą w Piśmie Świętym oraz jakie zasady i sposoby winny kierować wyjaśnianiem tekstu.

W ramach wykładu introdukcji do Pisma Świętego będzie stosowana metoda teologiczna. Źródłem pierwszym dla wykładu jest Biblia oraz nauczanie Magisterium Kościoła. Źródłem drugorzędym opinii Ojców Kościoła i wypowiedzi teologów. W sposób pomocniczy wykorzystuje się w studium dziedziny, które ułatwiają poznawanie i rozumienie starożytnych tekstów (historia, archeologia, lingwistyka, itp.)¹.

2. Podział ksiąg Pisma Świętego

Pismo Święte składa się z dwóch głównych części: Starego Testamentu, który powstał przed przyjściem Chrystusa oraz ksiąg Nowego Testamentu napisanych po Wniebowstąpieniu Pańskim i obejmującym pisma chrześcijańskie.

Według Wulgaty (wydanie Biblii sykstyńsko-klementyńskiej z 1592 r.) Stary Testament zawiera 46 ksiąg. Niektórzy jednak wydawcy oddzielają List Jeremiasza (Ba 6) i uzyskują wtedy liczbę 47 ksiąg Starego Testamentu. Jeżeli zaś do księgi Jeremiasza zostaną włączone Księga Lamentacji i Księga Barucha, jak to czynił św. Augustyn, to Stary Testament liczy 44 księgi. W tradycji katolickiej jest zwyczaj przyjmować się, iż Stary Te-

¹ Kreśląc zasady metody teologicznej komentatorzy wskazują, iż teolog winien słuchać Pisma Świętego a także tradycji i Urzędu Nauczycielskiego Kościoła. Właściwa metoda teologiczna winna także uwzględniać wiele źródeł, norm i wyzwań konkretnych czasów i wydarzeń. Zob. J. Wicks, *Wprowadzenie do metody teologicznej*, Kraków 1995, s. 38.

stament liczy 46 ksiąg, zaś Nowy Testament zawiera 27 ksiąg. Pismo Święte liczy zatem 73 natchnionych i kanonicznych ksiąg².

2.1. Stary Testament

Podział judaistyczny Starego Testamentu

Zasadniczo w tamach Biblii Hebrajskiej Żydzi wyróżniają trzy czy części: Prawo – hebr. Tora (5 ksiąg), Proroków – hebr. Nebiim (21 ksiąg) i Pisma – hebr. Ketubim (13 ksiąg). Biblia Hebrajska jest określana często mianem „Tanak”³ (akronim powstały od pierwszych liter Tora, Nebiim, Ketubim). Zawiera 39 ksiąg kanonicznych. 7 ksiąg obecnych w kanonie katolickim judaizm uznaje za niekanoniczne⁴. Babilońska szkoła żydowska wyliczała 24 księgi, ponieważ łączyła w jedną księgę dwie Księgi Samuela, dwie Księgi Królewskie, dwie Księgi Kronik, Księgę Ezdrasza i Księgę Nehemiasza oraz 12 ksiąg proroków mniejszych. Żydzi palestyńscy zmniejszali jeszcze tę liczbę do 22 włączając Księgę Rut do Księgi Sędziów, a Lamentacje do Księgi Jeremiaśza. W ten sposób Ksiąg Świętych było tyle, ile liter w alfabecie hebrajskim.

BIBLIA HEBRAJSKA:

1. Torah – Prawo:

- Księga Rodzaju,
- Księga Wyjścia,
- Księga Kapłańska,
- Księga Liczb,
- Księga Powtórzonego Prawa.

Powyższe nazwy pochodzą z greckiego tłumaczenia Septuaginty i za pośrednictwem tłumaczenia Wulgaty przeszły do języków współczesnych. Żydzi dla określenia pierwszych – najważniejszych dla nich ksiąg – używali pierwszych słów poszczególnych ksiąg. Stąd też Księga Rodzaju nazywana jest *Bereshit*, gdyż rozpoczyna się od wyrażenia: „Na początku (Bereshit) Bóg stworzył niebo i ziemię”. Księgę Wyjścia nazywa się *Shemot*, gdyż rozpoczyna się ona od słów: „Dnia oto imiona (Welle Shemot) synów Izraela”. Księga Kapłańska nazywana jest *Wayyiqra*, gdyż rozpoczyna się do słów: „Pan wezwał (Wayyiqra) Mojżesza i przemówił do niego”. Księga Liczb nazywana jest *Debarim*, gdyż jej początek brzmi: „Tymi (Elle haddebarim) sowami przemawiał Mojżesz do całego Izraela”. Ze względu na przypisywanie tych ksiąg Mojżeszowi, pisma te bywają określane mianem Ksiąg Mojżeszowych.

2. Nebi'im – Prorocy – teksty te obejmują w Biblii Hebrajskiej trzy grupy ksiąg:

- prorocy wcześniejsi:

- Księga Jozuego,
- Księga Sędziów,
- Pierwsza i Druga Księga Samuela,
- Pierwsza i Druga Księga Królów.

- prorocy późniejsi:

- Księga Izajasza,

---

² Zob. T. Hanelt, *Wstęp ogólny do Pisma Świętego*, Gniezno 1999, s. 15-20; *Międzynarodowy komentarz do Pisma Świętego*, red. W. Chrostowski, Warszawa 2001, s. 177.

³ Niejednokrotnie Żydzi nazywają także Biblię „Mikra”, co w języku aramejskim oznacza czytanie i wskazuje jak posługiwano się Biblią podczas liturgii nabożeństw.

⁴ Za księgi deuterokanoniczne (lub wtórnokanoniczne) żydzi uznają: Księgę Judyty, Księgę Tobiasza, Pierwsza i Druga Księga Machabejska, Księga Mądrości, Księga Syracha oraz Księga Barucha. Są to księgi które zostały odrzucone, gdyż według Żydów nie zostały napisane w języku dla izraelitów świętym (hebrajskim) i nie powstały na Ziemi Świętej Izraela. Do kanonu chrześcijańskiego weszły one za pośrednictwem greckiego tłumaczenia Biblii Hebrajskiej zwanego Septuagintą (LXX).

- Księga Jeremiasza,
- Księga Ezechiela,
- **prorocy mniejsi**
- Księga Ozeasza,
- Księga Joela,
- Księga Amosa,
- Księga Abdiasza,
- Księga Jonasza,
- Księga Micheasza,
- Księga Nahuma,
- Księga Habakuka,
- Księga Sofoniasza,
- Księga Aggeusza,
- Księga Zachariasza,
- Księga Malachiasza.

3. Ketubim – Pisma:

- pisma wielkie (poetyckie) (ketubim gedolim):

- Księga Psalmów,
- Księga Hioba,
- Księga Przysłów.

- pięć zwojów (hamesz megillot):

- Księga Rut,
- Księga Pieśni nad Pieśniami,
- Księga Koheleta,
- Lamentacje,
- Księga Estery.

Księgi te czytano w synagodze w doroczne uroczystości: Paschy (Księga Pieśni nad Pieśniami), Tygodni (Księga Rut), rocznicę zniszczenia Jerozolimy w 586 r. (Lamentacje), Namiotów (Księga Koheleta), Purim (Księga Estery).

- pozostałe księgi:

- Księga Daniela, Księga Ezdrasza-Nehemiasza (w starożytności stanowiły jedną księgę),
- Pierwsza i Druga Księga Kronik.

Włączenie ksiąg historycznych od Księgi Jozuego do Drugiej Księgi Królewskiej do grupy proroków wcześniejszych wydaje się opierać na przekonaniu, że również i te księgi zostały sporządzone przez ludzi obdarzonych darem proroctwa.

W „kanonie żydowskim” na końcu Biblii Hebrajskiej znajdują się Księgi Kronik. Świadczenie ułożenia Biblii Hebrajskiej od Księgi Rodzaju do Drugiej Księgi Kronik, obecne jest w wypowiedzi Jezusa: „Tak spadnie na was wszystka krew niewinna, przelana na ziemi, począwszy od krwi Abła sprawiedliwego aż do krwi Zachariasza, syna Barachiasza, którego zamordowaliście między przybytkiem a ołtarzem” (Mt 23,35). Cała historia Starego Testamentu od pierwszej księgi aż do ostatniej jest przez Mistrza z Nazaretu ukazana jako świadectwo „niewinnej krwi” (Rdz 4,8 – 2 Krl 24,20-22). Umieszczenie Księgi Kronik na końcu Biblii może być śladem zamiaru ukazania Biblii jako księgi opowiadającej historię człowieka począwszy od stworzenia aż po uwięzienie a potem uwolnienie oraz powrót do Jerozolimy (538 r. p.n.e.).

Podział chrześcijański Starego Testamentu

Chrześcijanie poza 39 księgami kanonu hebrajskiego zaliczają do pism natchnionych Starego Testamentu jeszcze siedem innych pism: Księga Tobiasza, Księga Judyty, Księga Barucha z Listem Jeremiasza (Ba 6), Pierwsza i Druga Księga Machabejska, Księga Mądrości Syracha i Księga Mądrości.

Na czwartej sesji obrad soborowych Sobór Trydencki (18.04.1546 r.) w sposób dogmatyczny określił kanon obowiązujący w Kościele Katolickim. Ujął on księgi biblijne w trzy grupy.

1. Księgi historyczne – 21 pism:

- *Pięcioksiąg Mojżesza*

- Księga Rodzaju,
- Księga Wyjścia,
- Księga Kapłańska,
- Księga Liczb,
- Księga Powtórzonego Prawa,

- Księga Jozuego,
- Księga Sędziów,
- Księga Rut,
- Pierwsza i Druga Księga Samuela,
- Pierwsza i Druga Księga Królów,
- Pierwsza i Druga Księga Kronik,
- Księga Ezdrasza,
- Księga Nehemiasza,
- Księga Tobiasza,
- Księga Judyty,
- Księga Estery,
- Pierwsza i Druga Księga Machabejska⁵.

2. Księgi dydaktyczne (poetyckie) – 7 pism:

- Księga Hioba (Joba),
- Księga Psalmów,
- Księga Przysłów (Przypowieści),
- Księga Koheleta (Eklezjastes, Kaznodziei),
- Pieśń nad Pieśniami,
- Księga Mądrości Księga Syracha (Eklezjastyka),
- Księga Mądrości.

3. Księgi prorockie – 16 proroków:

Czterech proroków większych:

- Księga Izajasza,
- Księga Jeremiasza wraz z Lamentacjami i Księgą Barucha,
- Księga Ezechiela
- Księga Daniela.

---

⁵ Niektóre księgi nosiły dawniej inną nazwę. Księgi Pięcioksięgu Mojżeszowego nazywano pięcioma księgami Mojżesza. Księgi Samuela i Księgi Królewskie zwano czterema księgami Królewskimi. Księgi Kronik nosiły nazwę Paralipomenon, a księga Powtórzonego Prawa nazywano Deuteronomium.

Dwunastu proroków mniejszych

- Księga Ozeasza,
- Księga Joela,
- Księga Amosa,
- Księga Abdiasza,
- Księga Jonasza,
- Księga Micheasza,
- Księga Nahuma,
- Księga Habakuka,
- Księga Sofoniasza,
- Księga Aggeusza,
- Księga Zachariasza,
- Księga Malachiasza⁶.

4.2. Nowy Testament

W starożytności Nowy Testament zwykło się dzielić na dwie grupy: ewangelie i pisma apostołskie. Z czasem również księgi Nowego Testamentu, podobnie jak pisma starotestamentalne zaczęto dzielić na trzy grupy:

1. Księgi historyczne:

- Ewangelia wg św. Mateusza,
- Ewangelia wg św. Marka,
- Ewangelia wg św. Łukasza,
- Ewangelia wg św. Jana,
- Dzieje Apostolskie.

2. Księgi dydaktyczne:

Listy św. Pawła

- *wielkie:*

- List do Rzymian,
- Pierwszy i Drugi List do Koryntian,
- List do Galatów.

- *więzienne:*

- List do Efezjan,
- List do Filipian,
- List do Kolosa,
- List do Filomena

- *pasterskie:*

- Pierwszy i Drugi List do Tymoteusza,
- List do Tytusa,
- List do Hebrajczyków

Listy katolickie – nazwane tak dlatego, iż skierowane były do ogółu chrześcijan (gr. *katholikos*):

- List św. Jakuba,
- Pierwszy i Drugi List św. Piotra,

---

⁶ Zob. J. Homerski, *Kanon Ksiąg Świętych*, w: *Wstęp ogólny do Pisma Świętego*, red. J. Szłaga, Poznań-Warszawa 1986, s. 71-72.

- Pierwszy, Drugi i Trzeci List św. Jana,
- List św. Judy

3. Księga prorocka:

- Apokalipsa św. Jana

4.3. Podziały Pisma Świętego na rozdziały i wiersze

W pierwotnym tekście Biblii podział na rozdziały i wiersze był nieobecny. Co więcej, zasadniczo nie odzielano nawet wyrazów od siebie – pisano jednym ciągiem, litera po literze. Niejednokrotnie bez żadnych znaków interpunkcyjnych. Taki sposób zapisu tekstu określa się mianem *scriptio continua*. Z takiego sposobu zapisu powstały kodeksy minuskułowe i majuskułowe (w zależności czy pisano dużymi czy małymi literami).

Żaden z autorów starożytnych nie pisał swoich dzieł, dokonując samemu wewnętrznej cezury, stosując numerację zdań bądź wersetów. Wprowadzona później wersyfikacja miała ułatwić poruszanie się po obszernych tekstach. Dotyczy to także Biblii. Współczesny tekst Biblii zawiera podział na mniejsze, tworzące logiczną całość fragmenty, zaopatrzone we własne tytuły. Podziały te nie pochodzą jednak od natchnionych autorów. Zostały one wprowadzone w późniejszym czasie, zasadniczo z powodów praktycznych.

Wspólnotowa lektura publiczna wymusiła podział tekstu ciągłego na mniejsze jednostki. Podział ten – w odniesieniu do tekstu Starego Testamentu – widoczny jest już w manuskryptach znad Morza Martwego. A zatem podział ten musiał istnieć już między III wiekiem przed Chrystusem a I wiekiem po Chrystusie.

W zależności od tradycji, całą Torę czytano w cyklu rocznym albo w cyklu trzyletnim. Babilońscy Żydzi dla celów liturgicznych podzielili Torę na 167 „*sedarim*” (hebr. *sedarim* – porządek). Był to trzyletni cykl czytań synagogałnych. Tradycja palestyńska dzieliła Pięcioksięgu na 54 „*parszjot*” (fragment, porcja) dla jednorocznego cyklu czytań. Ksiąg prorockich nie dzielono, wybrano z nich jedynie 85 fragmentów i przeznaczono do czytania w czasie nabożeństw synagogałnych w szabat, po odczytaniu tekstu z Tory. Perykopy te nazywano *haftorah*.

Podział Biblii Hebrajskiej na wersety poświadczony jest przez Misznę, która uczy, iż „ten, kto czyta Torę winien czytać nie mniej niż trzy wersety” (*Megillah* 4,4)⁷. Podział ksiąg Starego Testamentu został przyjęty podczas ustalania jego kanonu na przełomie I i II wieku, po synodzie w Jabne (inni Jamne, Yahneh). Podziały zaznaczano albo przez tzw. „*parasze*”, czyli zostawiając większe odstępy między liniami lub linie nie dopisane do końca, albo też „*pesuki*” czyli większe odstępy w tej samej linii. Według Miszny uczeni w Piśmie dokonali podziału na wiersze i policzyli je w II w.⁸

Podział tekstu Nowego Testamentu wiąże się z Tacjanem, który w II wieku zaczął wyróżniać mniejsze fragmenty zwane perykopami. Najstarszy podział chrześcijański pochodzi z III wieku. Dokonał go aleksandryjski filozof Ammonius Saccas († ok. 240 r.), który był nauczycielem Orygenesusa. Podzielił on Ewangelie na części większe, nadając im tytuły (*titloi* – tytuły) i części mniejsze (1162 *kefalaia* – rozdziały). W IV wieku Eutaliusz z Aleksandrii podzielił na mniejsze części listy, zaś w V wieku na 72 rozdziały Księgę Apokalipsy.

Obecnego podziału na rozdziały dokonał kanclerz Uniwersytetu Paryskiego, a potem arcybiskup Canterbury Stefan Langton (†1228 r.). W 1214 roku podzielił on Biblię łacińską na rozdziały. Podział ten doprecyzował w 1262 kard. Hugo z Saint-Cher (†1263).

Numerację poszczególnych wierszy w Starym Testamencie wprowadził ok. 1440 r. do Biblii Hebrajskiej rabin Izaak Nathan. Ponumerował on co piąty wiersz stosując liczebniki hebrajskie.

Współczesny podział na wiersze – najpierw Starego Testamentu – dokonał w 1528 roku jeden z najznakomitszych znawców języka hebrajskiego w ówczesnych czasach, dominikanin Santes Pagnini z Lukki (†1541 r.). Wydał on własny przekład łaciński Biblii, w którym wprowadził podział na numerowane wersety. Jego pomysł zmodyfikował francuski drukarz Robert Estienne (Robertus Stephanus, †1559), który dokonał podziału Nowego Testamentu na wiersze w 1550 roku podczas podróży z Paryża do Lyonu. Swoje podziały Estienne

⁷ Miszna, to pochodzący z II/III wieku po Chrystusie pierwszy spisany zbiór żydowskiego prawa zawierający tradycje ustną – tzw. „ustna Tora”. Według Talmudu łączna liczba wersetów Tory wynosi 5888. Środkiem zaś jej jest Kpł 27,40. Autorzy Talmudu w ten sposób dbali o wierność w przekazie tekstu biblijnego.

⁸ Zob. J. Homerski, *Wstęp ogólny do Pisma świętego*, Warszawa-Poznań 1973, s. 4.

zastosował w wydaniach Biblii w roku 1551 (Nowy Testament) i 1555 roku (Stary Testament). Ten podział zachował się do dnia dzisiejszego.

Mówiąc o podziałach tekstu na rozdziały i wersety należy pamiętać, iż podział taki ma znaczenie jedynie użytkowe, nie należy go traktować jako podziału znaczeniowego⁹.

Od XVI w. Pismo Święte cytuje się podając skrót nazwy księgi, rozdział i oddzielony przecinkiem numer wiersza. Numeracja wierszy nie zawsze jest taka sama. Różnice w różnych wydaniach Biblii występują zwłaszcza w Starym Testamencie (Psalterzu oraz w niektórych księgach deuterokanonicznych). Podział na rozdziały i wiersze ma znaczenie czysto użytkowe i nie jest natchniony. Poszczególne rozdziały nie są osobnymi jednostkami.

Obowiązujące skróty nazw ksiąg (w nawiasach zostały podane stare nazwy, które można spotkać w starszych opracowaniach):

Stary Testament

Księga Rodzaju	Rdz (I Mojż.)
Księga Wyjścia	Wj (II Mojż.)
Księga Kapłańska	Kpł (III Mojż., Kapł.)
Księga Liczb	Lb (IV Mojż., Licz.)
Księga Powtórzonego Prawa	Pwt (V Mojż., Dt., Powt.)
Księga Jozuego	Joz
Księga Sędziów	Sdz (Sędz.)
Księga Rut	Rt
Pierwsza Księga Samuela	1 Sm
Druga Księga Samuela	2 Sm
Pierwsza Księga Królewska	1 Krl
Druga Księga Królewska	2 Krl
Pierwsza Księga Kronik	1 Krn
Druga Księga Kronik	2 Krn
Księga Ezdrasza	Ezd (Ezdr., I Ezd)
Księga Nehemiasza	Ne (Neh., II Ezd.)
Księga Tobiasza	Tb (Tob.)
Księga Judyty	Jdt
Księga Estery	Est
Pierwsza Księga Machabejska	1 Mch (I Mach)
Druga Księga Machabejska	2 Mch (II Mach)
Księga Hioba	Hi (Hiob, Job)
Księga Psalmów	Ps
Księga Przysłów	Prz (Przyp.)
Księga Koheleta (Eklezjastesa)	Koh (Ekl., Kazn.)
Pieśń nad pieśniami	Pnp
Księga Mądrości	Mdr (Mądr.)
Księga Syracha (Eklezjastyk)	Syr (Ekls.)
Księga Izajasza	Iz
Księga Jeremiasza	Jr (Jer.)
Lamentacje (Treny)	Lm (Lam., Treny)
Księga Barucha	Ba (Bar.)
Księga Ezechiela	Ez

⁹ Zob. J. Szlaga, *Wprowadzenie, w: Wstęp ogólny do Pisma Świętego*, s. 14.

Księga Daniela	Dn
Księga Ozeasza	Oz
Księga Joela	Jl (Joel)
Księga Amosa	Am
Księga Abdiasza	Ab (Abd)
Księga Jonasza	Jon
Księga Micheasza	Mi (Mich.)
Księga Nahuma	Na (Nah)
Księga Habakuka	Ha (Hab)
Księga Sofoniasza	So (Sof)
Księga Aggeusza	Ag
Księga Zachariasza	Za (Zach)
Księga Malachiasza	Ml (Mal)

Nowy Testament

Ewangelia wg św. Mateusza	Mt (Mat.)
Ewangelia wg św. Marka	Mk (Mar.)
Ewangelia wg św. Łukasza	Łk (Łuk)
Ewangelia wg św. Jana	J (Jan)
Dzieje Apostolskie	Dz (Dz.Ap.)
List do Rzymian	Rz (Rzym)
Pierwszy List do Koryntian	1 Kor
Drugi List do Koryntian	2 Kor
List do Galatów	Ga (Gal)
List do Efezjan	Ef (Efez)
List do Filipian	Flp (Fil)
List do Kolosan	Kol
Pierwszy List do Tesaloniczan	1 Tes
Drugi List do Tesaloniczan	2 Tes
Pierwszy List do Tymoteusza	1 Tm (1 Tym)
Drugi List do Tymoteusza	2 Tm (2 Tym)
List do Tytusa	Tt (Tyt)
List do Filomena	Flm (Filem)
List do Hebrajczyków	Hbr (Hebr)
List św. Jakuba	Jk (Jak)
Pierwszy List św. Piotra	1 P (1 Piotra)
Drugi List św. Piotra	2 P (2 Piotra)
Pierwszy List św. Jana	1 J (1 Jana)
Drugi List św. Jana	2 J (2 Jana)
Trzeci List św. Jana	3 J (3 Jana)
List Judy	Jud
Apokalipsa św. Jana	Ap (Apok., Obj)